

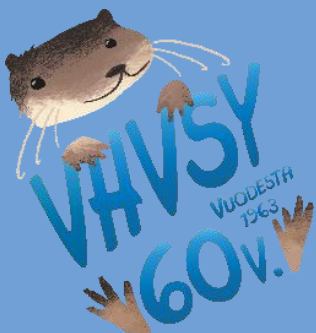
Julkaisu 97/2024



Jokitalkkari 2014–2024

Kymmenen vuotta
kalataloudellisia toimia ja
virkistyskäytön edistämistä
Vantaanjoella

Oula Tolvanen
Reetta Lehto



Vantaanjoen ja Helsingin seudun
vesiensuojeluyhdistys ry

Julkaisu 97/2024

Jokitalkkari 2014–2024 – Kymmenen vuotta kalataloudellisia toimia ja virkistyskäytön edistämistä Vantaanjoella

30.12.2024

Laatijat: Oula Tolvanen ja Reetta Lehto

Tarkastaja: Anu Oksanen

Hyväksyjä: Anu Oksanen

Kannen valokuvat: VHVSY ry ja Hasse Härkönen

Julkaisu 97/2024

Jokitalkkari 2014–2024
Kymmenen vuotta
kalataloudellisia toimia ja
virkistyskäytön edistämistä
Vantaanjoella

Oula Tolvanen
Reetta Lehto



Vantaanjoen ja Helsingin seudun
vesiensuojeluyhdistys ry



Vantaanjoen ja Helsingin seudun
vesiensuojeluyhdistys ry

Kuvailulehti

Julkaisun nimi	Jokitalkkari 2014–2024 – Kymmenen vuotta kalataloudellisia toimia ja virkistyskäytön edistämistä Vantaanjoella		
Tekijät	Oula Tolvanen ja Reetta Lehto		
Sarja	Julkaisu 97/2024	ISSN 2737-2197 ISBN 978-952-7019-29-0	37 sivua
<p>Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry koordinoi Vantaanjoen jokitalkkarihanketta vuosina 2014–2016. Sitten toiminta on muuttunut vakituiseksi osaksi yhdistyksen toimintaa. Jokitalkkaritoimintaa on vuoden 2024 loppuun mennessä toteutettu kymmenen vuoden ajan. Tässä raportissa kerrotaan toiminnan saavutuksista näiden kymmenen ensimmäisen toimintavuoden ajalta. Jokitalkkarien tehtävänä on kehittää virkistyskäyttöä ja uhanalaisien vaelluskalojen olosuhteita Vantaanjoen vesistöissä. Jokitalkkarin perinteisiin tehtäviin kuuluvat melontareitin ylläpito, kalastusvalvonta, jokivarren siivous ja kyltityksien huolto, lasten- ja nuorten kalastustapahtumat, virtavesi-inventoinnit, sähkökoekalastukset ja kalataloudelliset kunnostukset.</p> <p>Jokitalkkarien virtavesi-inventoinneissa on inventoitu yhteensä 457 koski- ja virtapaikkaa vuosien 2016–2024 välillä. Tähän mennessä on inventoitu yhteensä 81 eri virtavesiuomaa Vantaanjoen vesistöissä. Kaikki inventointitiedot on tallennettu paikkatietojärjestelmään. Inventointien avulla on suunniteltu virtavesikunnostuksien tarvetta, arvioitu vesistön potentiaalia tuottaa meritaimenen poikasia ja kerätty havaintoja vieraslajeista ja muista ongelmista. Inventointitietojen perusteella jokitalkkarit ovat tehneet kalataloudellisia kunnostuksia Vantaanjoen vesistöalueella yhteensä 47 koskessa 11 eri uomassa. Näistä käsivoimin on kunnostettu 28 koskea, koneellisesti 13 koskea ja kuudelle koskelle on vasta kirjalliset suunnitelmat. Kunnostusten onnistumisen seuraamiseksi ja virtavesi-inventointitietojen täydentämiseksi jokitalkkarit ovat tehneet sähkökalastuksia yhteensä 244 kertaa, 111 eri koealalla.</p> <p>Jokitalkkarien järjestämissä kalastustapahtumissa on vierailut yli 2 000 lasta tai nuorta. Ongintaa ja pilkkimistä on järjestetty vuosien varrella Hyvinkäällä, Nurmijärvellä, Tuusulassa, Järvenpäässä, Riihimäellä ja Vihdissä. Onkitahtumien aikana jokitalkkarit kertovat osallistujille mm. jokiluonnosta, kalabiologiasta ja kalastustekniikoista. Jokitalkkarit toimivat kalastusvalvojina 2014–2021, jonka aikana he tarkastivat 2 621 kalastuslupaa, joista kunnossa oli 2 311 lupaa. Kymmenen vuoden aikana jokitalkkarit ovat käyneet läpi ja huoltaneet yhteensä 158,8 kilometriä melontareittejä. Kalastusvalvonnan ja melontareittien huollon yhteydessä jokitalkkarit ovat keränneet suuria määriä roskaa vesistöistä. Roskien keruuta tehdään myös erillisten tapahtumien ja roskakerrosten aikana.</p> <p>Jokitalkkarit toimivat myös VHSV:n kalatalousasiantuntijoina ja he ovat toteuttaneet kymmenen vuoden aikana useita kalastoihaisia tutkimuksia. Jokitalkkarit toimivat yhteishenkilöinä Vantaanjoen vesistön kala- ja virkistyskäyttöasioihin liittyen. Jokitalkkarin rooli asiantuntijana ja käytännön maastotyöntekijänä on mahdollistanut laajan yhteistyöverkoston luomisen alueelle.</p>			
Asiasanat	jokitalkkari, virkistyskäyttö, taimen, meritaimen, melonta, roskatalkoot, onkipäivä, kalastus		

Sisällysluettelo

1	Johdanto	6
2	Virtavesi-inventoinnit	7
3	Kalataloudelliset kunnostukset	11
4	Sähkökoekalastukset vuosina 2014–2024	15
5	Kalastuksenvallonta	17
6	Melontareittien ylläpito ja jokivarren yleisilmeestä huolehtiminen	20
	6.1 Melontareittien ylläpito	20
	6.2 Roskienkeruu ja jokivarren yleisilmeestä huolehtiminen	22
7	Opetus- ja valistustoiminta	25
	7.1 Onki- ja pilkkipäivät	25
	7.2 Muut valistustoimet ja virkistyskäytön edistäminen	26
8	Tutkimushankkeet ja toimeksiannot	28
9	Viestintä ja julkaisutoiminta	30
10	Jokitalkkaritoiminnan merkitys ja tulevaisuudennäkymät	31
11	Viittaukset	34
12	VHVSY ry:n Jokitalkkari-raportit ja julkaisut	35

1 Johdanto

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys (jatkossa VHVSY) on edistänyt Vantaanjoen vesistön virkistyskäyttöä ja toteuttanut kalataloudellisia toimia osana jokitalkkaritoimintaa vuodesta 2014 lähtien. Jokitalkkaritoimintaa on toteutettu VHVSY:n jäsenistön ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen vuosittaisella hankerahoituksella. Kymmenvuotisen taipaleen kunniaksi vuoden 2024 aikana laadittiin yhteenvetoraportti jokitalkkarien aikaansaamisista. Tämä julkaisu kokoaa kymmenen vuoden aikana toteutetut toimet kalatalouden ja virkistyskäytön edistämiseksi.

Jokitalkkaritoiminta kattaa monenlaisia kalastusharrastusta ja vesistön virkistyskäyttöä edistäviä toimia sekä uhanalaisten vaelluskalojen elinolosuhteiden edistämisen eteen tehtäviä konkreettisia toimia. Virkistyskäytön ja kalastusharrastuksen edistäminen on kattanut jokialueen kalastuksenvilvontaa, kalapaikkaesitteiden ja -taulujen laatimista, onkipaikkojen rakentamista, lasten ja nuorten kalastustapahtumien järjestämistä ja melontareittien ylläpitämistä. Jokivarren yleisilmeestä on huolehdittu keräämällä roskia, toteuttamalla roskienkeruutapahtumia ja huoltamalla jokivarren opastekylttejä.

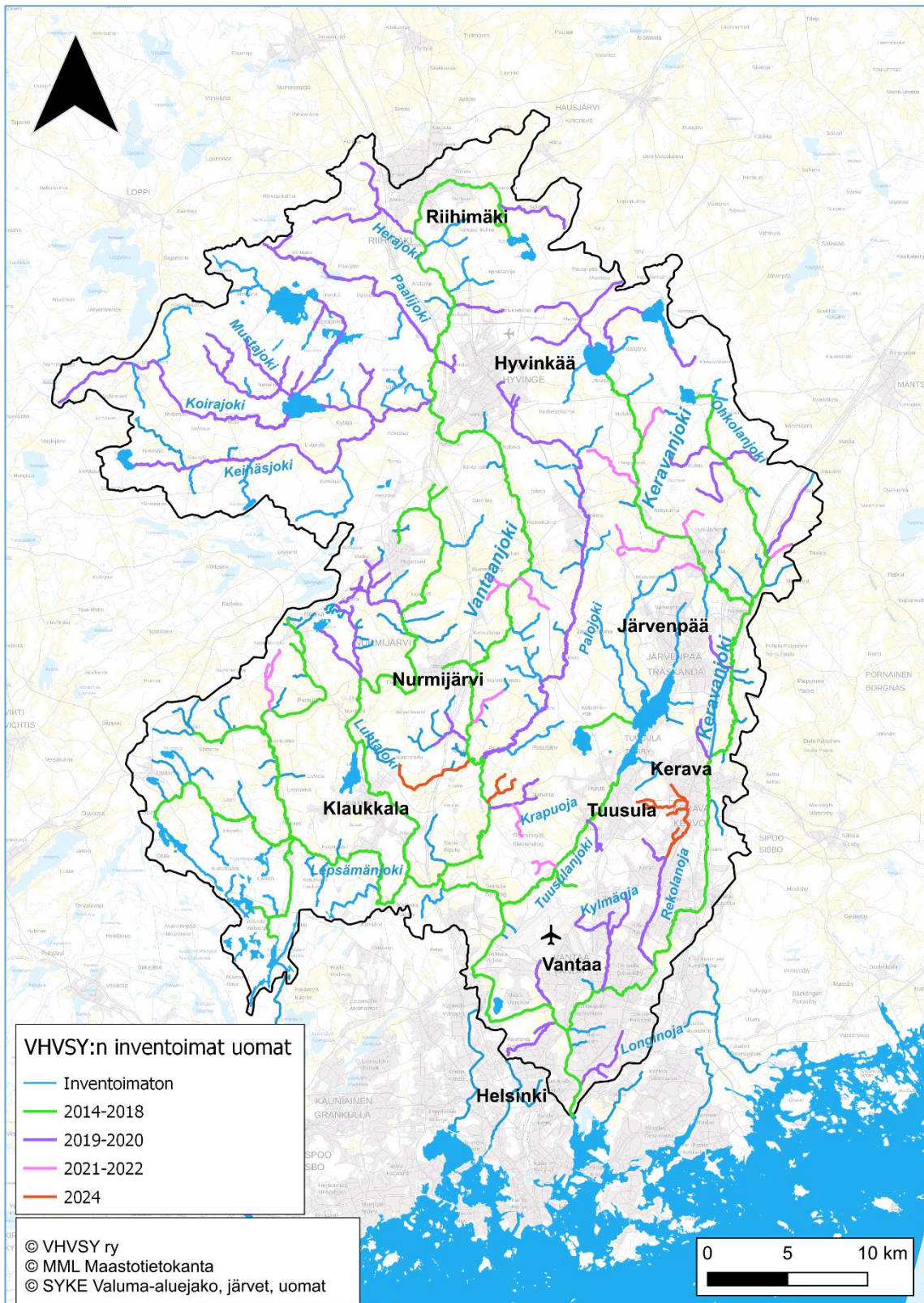
Vaelluskalojen elinolosuhteiden edistäminen on kattanut koski- ja puroinventointeja, viranomaiskunnostettujen soraikkojen huoltoja ja kalataloudellisia kunnostustoimia lihas- ja konevoimin. Lisäksi kalastuksenvilvonnassa on korostettu syyskutuisten lohikalojen nousuvaelluksen aikaista vilvontaa ja kalateiden ja patojen ympäristövilvontaa. Kalataloudellisten kunnostustöiden vaikuttavuutta on seurattu sähkökalastuksien ja soraikkojen seurannan avulla. Kalataloutta on edistetty useissa erillisissä tutkimushankkeissa ja laatimalla aktiivisesti lausuntoja erityisesti lupaprosesseihin painottaen vaelluskalojen ja vesiensuojelun merkitystä Vantaanjoen vesistöalueella.

Lisäksi jokitalkkaritoiminnasta tehdään säännöllisesti viestintää ja osallistutaan aktiivisesti erityisesti Vantaanjoen vesistöä ja vesiensuojelua koskeviin työryhmiin ja yleisötapahtumiin. Menneinä vuosina Jokitalkkari-hanke on saanut näkyvyyttä myös painetussa mediassa.

2 Virtavesi-inventoinnit

VHVSY:n jokitalkkarit aloittivat virtavesi-inventoinnit vuonna 2014 tarkistamalla Uudenmaan TE-keskuksen ja Ympäristökeskuksen 1990- ja 2000-luvulla rakentamien kunnostussoraikkojen kuntoa Vantaanjoessa ja Keravanjoessa. Viranomaiskunnostettujen soraikkojen kunnan kartoittaminen jatkui vuoteen 2017 asti, jonka päätteeksi kaikki viranomaiskunnostetut kohteet oli tarkistettu. Soraikkojen inventoinnin tarkoituksena oli tuottaa tietoa kunnostusten säilyvyydestä ja löytää huoltoa vailla olevia soraikkoja. Vuodesta 2017 alkaen inventoinnin pääpaino siirtyi pelkistä soraikoista koski- ja virta-aluekokonaisuuksien, ylitysrakenteiden ja vaellusesteiden kartoittamiseen. Vuodesta 2019 alkaen tavoitteeksi asetettiin kaikkien vaelluskalojen kannalta potentiaalisten koski- ja virtapaikkojen inventointi ja niiden poikastuotantopotentiaalin arvioiminen.

Yhteensä jokitalkkarien virtavesi-inventoinneissa on löydetty 457 koski- ja virtapaikkaa vuosien 2016–2024 välillä. Inventoinnit on tehty vuosina 2016–2020, 2022 ja 2024. Tähän mennessä on inventoitu yhteensä 81 eri virtavesiuomaa, joiden kalataloudelliset arvot ja muut luontoarvot ovat selvinneet inventoinnin myötä. Kymmenessä vuodessa tavoite kaikkien Vantaanjoen vesistöalueen vaelluskalojen kannalta potentiaalisten koski- ja virtapaikkojen inventoinnista on jo lähes saavutettu (kuva 1).



Kuva 1. VHVSY:n jokitalkkarien vuosina 2014–2024 inventoimat virtavedet.

Inventoinnissa kirjataan tiedot uomasta löytyvistä koski- ja virta-alueista, vaellusesteistä ja ylitysrakenteista sekä niiden korkeuksista ja vaikutuksesta. Virtapaikoista kirjataan tiedot mm. uomaa varjostavasta kasvillisuustyypistä ja kalojen poikasalueista sekä mitataan lohikalojen kutusoraikkojen keskimääräiset karkeudet ja kuohkeudet. Lisäksi kerätään havaintoja mahdollisista

kuormituslähteistä (esim. hulevesiputket ja jätevesipäästöt), roskaantumisesta ja vieraslajien esiintymisestä (kuva 2). Kalaston selvittämiseksi osa inventoiduista kohteista myös sähkökoekalastetaan inventoinnin jälkeen.



Kuva 2. Inventointien aikana havaittu puronieriä (*Salvelinus fontinalis*) (vas.) ja runsas jättipalsamiesiintymä (*Impatiens glandulifera*) (oik.).

Laajat inventoinnit ovat synnyttäneet paljon paikkatietoaineistoa, jonka takia tiedonkeruumenetelmiä on kehitetty mittavasti vuosien aikana. Vuosina 2014 ja 2015 kerätyt havainnot tallennettiin paperisiin maastolomakkeisiin ja sijainnit kerättiin kannettavan GPS-laitteen avulla. Vuonna 2016 siirryttiin paperilomakkeista sähköisiin maastolomakkeisiin, joita laadittiin ja täytettiin Geospago-ohjelmiston avulla. Vuonna 2019 siirryttiin maksuttomaan Kobo Toolbox-ohjelmistoon. Oman paikkatietoaineiston tuottaminen on johtanut koko yhdistyksen yleiseen paikkatiedon käytön kehittämiseen.

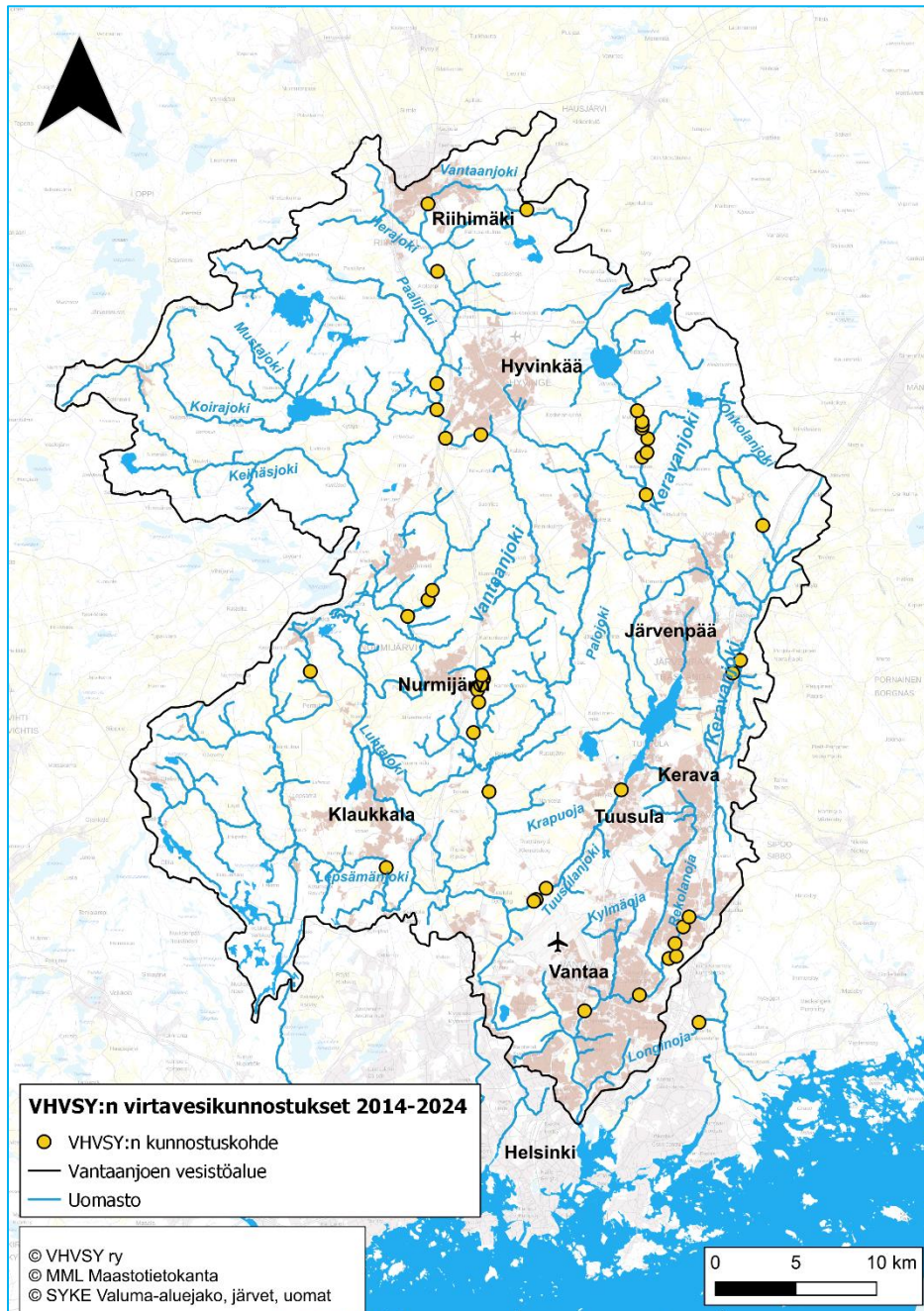
Inventointiaineistoa on käytetty hyväksi kunnostussuunnitelmien ja lausuntojen laatimisessa. Lisäksi inventointitiedot on toimitettu viranomaisille vapaasti käytettäväksi. Inventointitietojen pohjalta laadittiin vuonna 2022 julkaisu, jossa esiteltiin Trout Habitat Score (THS) menetelmän käyttöä työkaluna koko vesistön taimenen poikastuotantopotentiaalin ja kannan tilan arvioimiseen (Tolvanen & Hyrsky 2020). Jokitalkkarien inventointimenetelmistä ja kalustosta on pidetty useita esitelmää Vesiensuojeluyhdistyksien keskusliiton tapahtumissa. Samasta aiheesta järjestettiin kaksipäiväinen työpaja osana LUVY ry:n ja Valonia keskuksen vetämää Virtavesikunnostuskurssia vuonna 2022 (kuva 3).



Kuva 3. Virtavesikunnostuskurssilaisia tutustumassa kutosoraikkojen inventointiin Keravanjoen Rieskakoskella kesällä 2022.

3 Kalataloudelliset kunnostukset

Kymmenessä vuodessa jokitalkkarit ovat tehneet kalataloudellisia kunnostuksia Vantaanjoen vesistöalueella yhteensä 47 koskessa 11 eri uomassa (kuva 4). Näistä käsivoimin on kunnostettu 28 koskea, koneellisesti 13 koskea ja kuudelle koskelle on vasta kirjalliset suunnitelmat. Myös vanhoja kunnostuskohteita huolletaan aika ajoin. Vuodesta 2022 alkaen kunnostuksista on laadittu vuosittain oma raporttinsa (Haro & Tolvanen 2021, Haro 2022, Tolvanen 2023, Tolvanen 2024).



Kuva 4. Jokitalkkarien tekemät virtavesikunnostukset vuosina 2014–2024.

Usealla kohteella käytännön toimenpiteet on aloitettu työstämällä koskessa jo valmiiksi olevaa kiviainesta, etenkin olemassa olevia kutusoraikkoja. Vuosina 2014–2016 jokitalkkarit inventoivat lohikalojen lisääntymiseen soveltuvia soraikkoja 94 kappaletta, joista huollettiin vuoden 2016 loppuun mennessä yhteensä 74 kutusoraikkaa. Vuosien 2017–2024 välillä on huollettu yhteensä 43 soraikkaa koko vesistöalueella. Yhteensä Vantaanjoen valuma-alueella on kymmenen vuoden aikana huollettu 118 kutusoraikkaa, jotka soveltuvat lohikalojen lisääntymiseen (taulukko 1). Soraikkohuolloista ja niiden vaikutusten seurannasta on kerrottu tarkemmin raportissa 2/2017 (Leinonen, V. ja Tolvanen, O.) ja julkaisussa 88/2021 (Kivimäki ym. 2021).

Taulukko 1. Huollettujen soraikkojen lukumäärä vuosien 2014–2024 välillä.

Vuosi	Huolletut soraikot (kpl)
2014	17
2015	24
2016	32
2017	6
2018	Ei tehty soraikkohuoltoja.
2019	8
2020	3
2021	15
2022	4
2023	7
2024	Ei tehty soraikkohuoltoja.

Jokitalkkarien omien uusien kutusoraikkojen rakentaminen alkoi vuonna 2016, kun Vantaanjoen Myllykoskeen ja Boffinkoskeen rakennettiin talkoovoimin uusia soraikkoja meritaimenille (kuva 5). Taustalla oli vuosien 2014–2015 tehtyjen soraikkoinventointien ja -huoltojen yhteydessä tehdyt kutuhavainnot ja lupaavat sähkökoekalastustulokset. Mittavammat soraikkokunnostukset lihas- ja konevoimin alkoivat vuonna 2021, jolloin Myllykosken alueen muita virtapaikkoja ryhdyttiin täydennyskunnostamaan. Täydennyskunnostuksien pohjaksi laadittiin kirjallinen kunnostussuunnitelma, joka valmistui vuonna 2018. Vuoden 2023 loppuun mennessä Myllykosken alueen kuudesta koskipaikasta viisi on täydennyskunnostettu suunnitelman mukaisesti. Kunnostusten aikana alueelle on rakennettu yhteensä noin 568 m² uutta kutualueutta, 300 m² poikasuomaa ja 100 m² poikaskivikkoa lohikalojen poikasille.

Myllykosken alueen lisäksi jokitalkkarit ovat laatineet kunnostussuunnitelmia, huoltaneet soraikkoja ja rakentaneet uusia soraikkoja useaan koskeen Keravanjoessa ja Tuusulanjoessa vuosina 2019–2024. Vantaanjoessa Boffinkoskeen rakennettiin konevoimin useita laajoja soraikkoja vuonna 2023. Alapuolista Rajakoskea on kunnostettu useana vuonna 2019–2021 aikana (kuva 6). Kesällä 2024 ennallistettiin Lepsämänjoen Vanhanmyllynkosken alkuperäistä koskikivikkoa ja rakennettiin uusia soraikkoja (kuva 7). Kymmenen vuoden aikana kunnostustoimenpiteitä ovat olleet soraistus koneellisesti tai käsin, koneellinen kunnostus, soraikkohuollot, suunnittelutyö, puusuisteiden lisäys, noususteiden poisto, kalankulun edistäminen ja kunnostuksen ohjaustyöt.



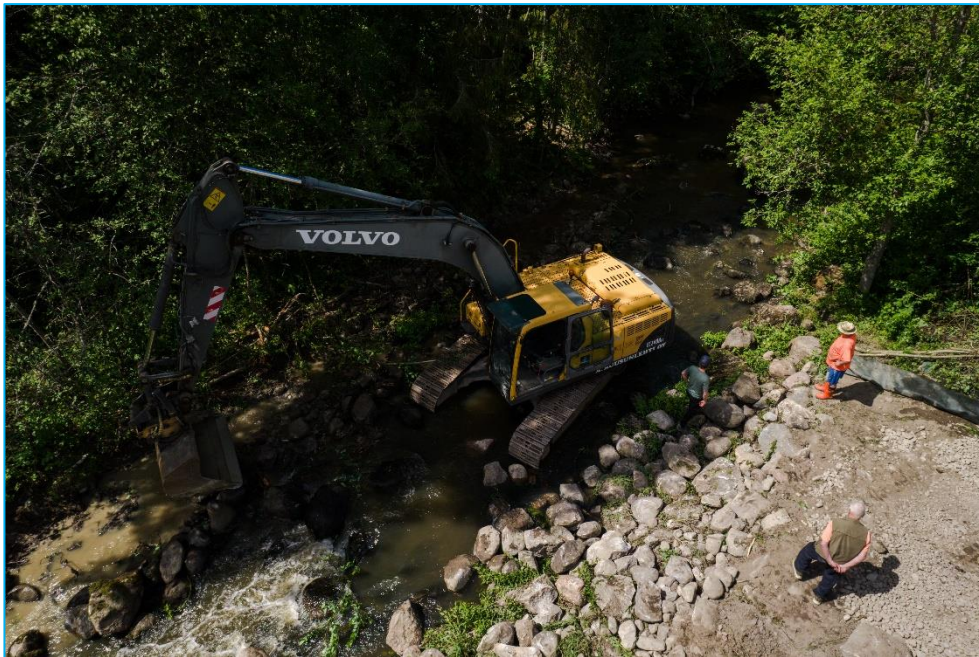
Kuva 5. Jokitalkkarit täydennyskunnostamassa käsivoimin Myllykosken yläosaa talkoolaisten kanssa vuonna 2016. Kuva: Hasse Härkönen



Kuva 6. Rajakosken kunnostamista vuodelta 2021.

Jokitalkkarien kunnostustoimien peruseriaatteena on ensin tutkia ja tunnistaa kosken muuttuneisuus ja mahdolliset lohikalojen elinkiertoon liittyvät pullonkaulat. Tämän jälkeen laaditaan suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä. Kunnostuksissa perustavoitteena on luoda mahdollisimman monimuotoinen koskiympäristö käytettävien resurssien ja muut reunaehdot huomioiden. Monipuolisella koskiympäristöllä tässä yhteydessä tarkoitetaan sellaista virtapaikkaa, jossa on paljon sekä virtausnopeuden ja syvyyden että kiviaineksen koon ja orgaanisen materiaalin vaihtelua. Jossain tapauksissa ainoa tarvittava tai muuten mielekäs toimenpide on rakentaa uusia kutusoraikkoja, jos sen katsotaan olevan kosken merkittävin uhanlaisten lohikalojen lisääntymistä rajoittava tekijä.

Kunnostusten onnistumista seurataan usean vuoden ajan sähkökalastamalla alue ennen ja jälkeen kunnostuksen. Lisäksi kunnostetulla alueella tehdään mahdollisuuksien mukaan syksyisin kutuseurantaa. Lähtötilanteesta riippuen positiivisia muutoksia esim. taimenten poikastiheyksissä joutuu odottamaan 3–10 vuotta.



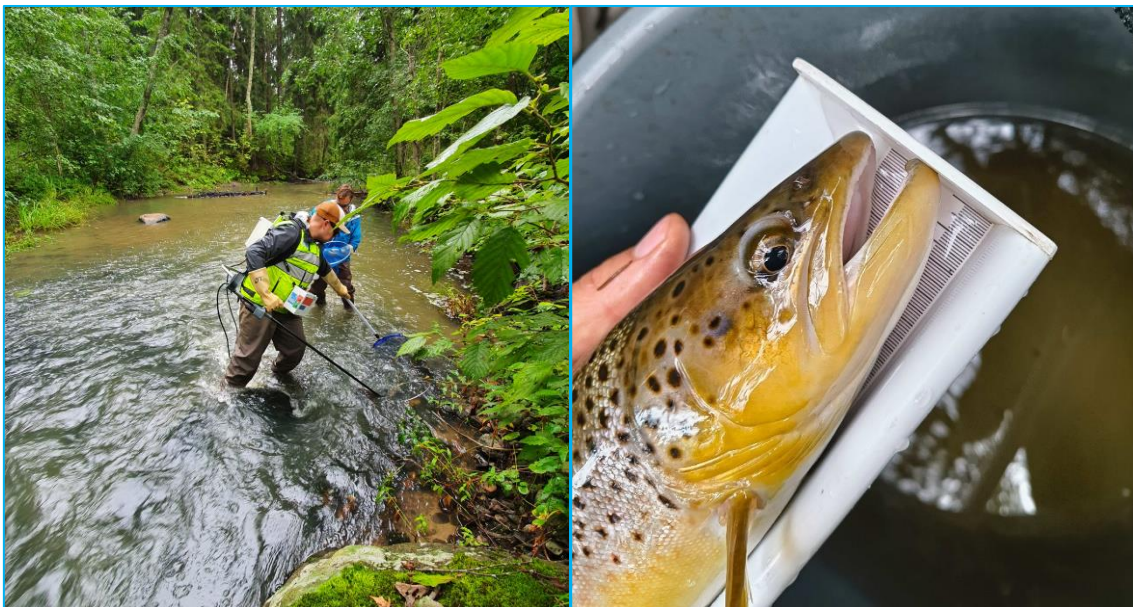
Kuva 7. Vanhamyllynkosken ennallistamista kesällä 2024.

4 Sähkökoekalastukset vuosina 2014–2024

Jokitalkkarit ovat tehneet sähkökalastuksia vuosittain 2016 alkaen. Sähkökalastuksia tehdään pääasiassa, jotta kyetään seuraamaan kalataloudellisten kunnostusten onnistumista ja kerätään lähtötietoa mahdollisia tulevia kunnostuksia varten (kuva 8). VHVSY koordinoi myös Vantaanjoen pistekuormittajien kalataloudellista yhteistarkkailua, jonka koekalastuksien ja muiden tutkimuksien totutuksesta vastaa ulkopuolinen toimija. Jokitalkkarit eivät sähkökalasta yhteistarkkailuun kuuluvia koealoja.

Joitain sähkökalastuksia tehdään myös virtavesi-inventointien tueksi, jolloin usein tavoitteena on selvittää, esiintyykö potentiaalisesti arvoilla alueella kaloja ja etenkin taimenen poikasia. Usein tällaiset kohteet sijaitsevat pienissä purouomissa, joissa ei ole lainkaan aiempia kalastotutkimuksia, eikä uomassa ole tehty kunnostustoimia.

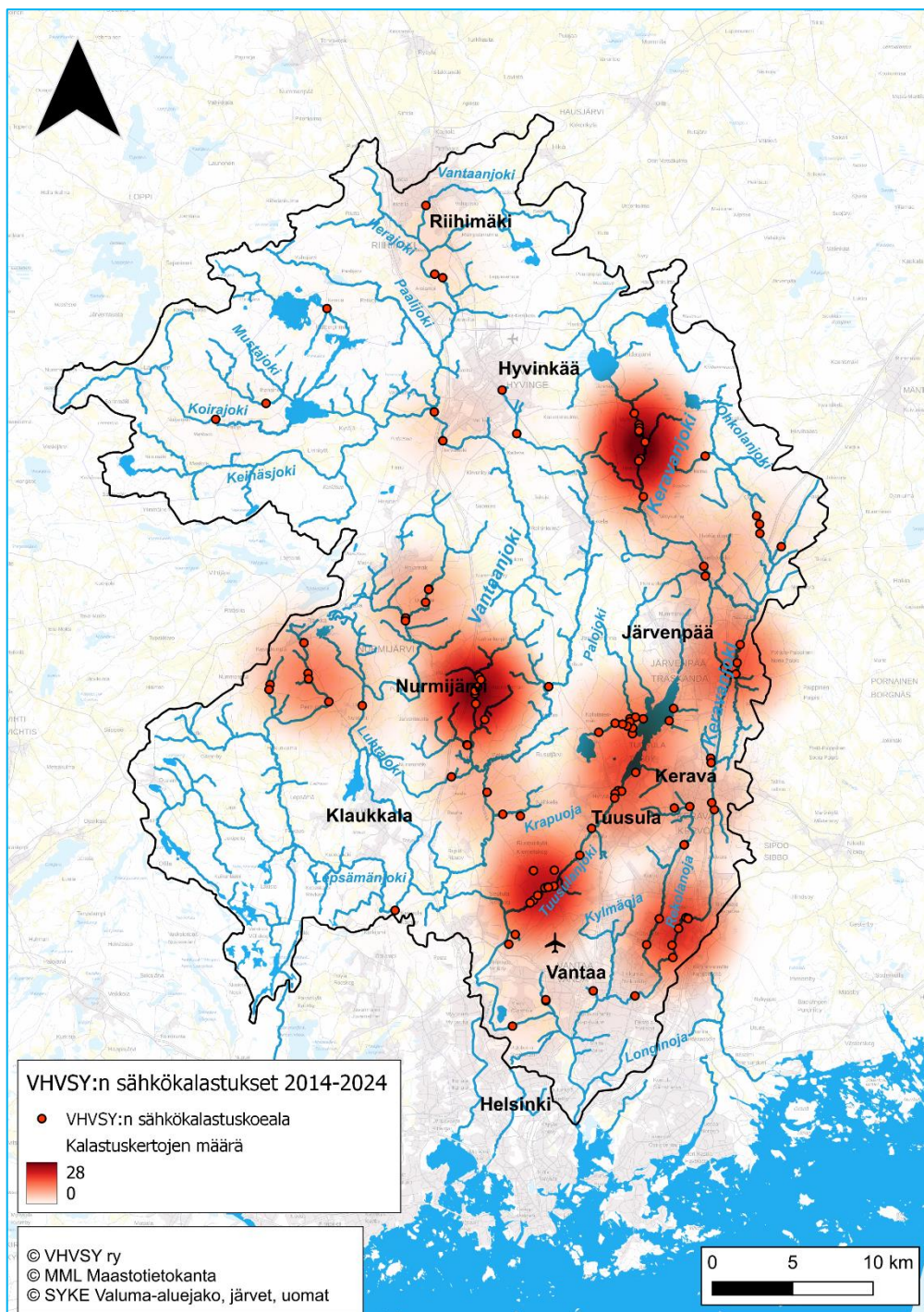
Jokitalkkarit ovat seuranneet Keravanjoen vaellusesteiden yläpuolisen osan taimenenkannan tilaa ja kehitystä säännöllisesti vuodesta 2016 lähtien (kuva 8). Vantaan kaupunki purki joen alaosalla Tikkurilankoskessa sijainneen padon osittain vuonna 2019. Tämän jälkeen VHVSY on toteuttanut vuosittaisia sähkökalastuksia koko joen mitalla. Keravanjoen seurannan tavoitteena on todentaa meritaimenten nousun ja kudun onnistuminen Tikkurilankosken yläpuolisella jokijaksolla. Joen keskivaiheilla Järvenpäässä sijaitseva Haarajoen pato kuitenkin estää vaelluskalojen nousun Keravanjoen latvoille ja Ohkolanjokeen. Pato on suunniteltu purettavaksi vuoden 2026 aikana. Jokitalkkarit jatkavat Keravanjoen taimenkannan seurantaa ja virtapaikkojen kunnostamista tulevaisuudessakin.



Kuva 8. Tuusulanjoessa kunnostetun kosken sähkökalastusta vuonna 2020 (vas.) Keravanjoen taimenseurannassa yläosalta saaliiksi kookas paikallinen taimen vuonna 2024 (oik.).

Kaiken kaikkiaan kuluneen kymmenen vuoden aikana jokitalkkareille on kertynyt yli 244 sähkökoekalastuskertaa 111 koealalla (kuva 9). Näistä 27 on toteutettu sellaisilla paikoilla, joista ei ole ollut aiemmin kalastotietoja lainkaan. Kaikki jokitalkkarien tekemät sähkökoekalastukset on

tallennettu ympäristöhallinnon sähkökoekalastusrekisteriin ja kaikista jokitalkkarihankkeiden kalastuksista on laadittu kirjalliset raportit, jotka ovat luettavissa yhdistyksen kotisivuilla www.vhvsy.fi.



Kuva 9. VHVSY:n jokitalkkarien sähkökoekalastukset vuosina 2014–2024 ”lämpökarttana”. Suurin yksittäisen koealan koekalastuskertojen määrä on 7.

5 Kalastuksenvalvonta

Kalastus on hyvin suosittu harrastus Vantaanjoen vesistöalueella. Vesistön vapaa-ajan kalastusta ja kuormituksen vaikutusta siihen tutkitaan osana Vantaanjoen pistekuormittajien yhteistarkkailua. Vuoden 2023 kalastuskyselyn perusteella vesistöalueelle myydään kalastuslupia yli 5 000 kalastajalle ja kalasaalista saadaan noin 24 000 kiloa (Hynninen ym. 2024).

Kalastuksenvalvonta on ollut keskeinen osa jokitalkkaritoimintaa ja useille jokivarren virkistyskäyttäjille se on ollut toiminnan näkyvin osa. Kun VHVS:n jokitalkkarit aloittivat vuonna 2014, jokivarren kalastuksenvalvonta tapahtui pääosin osakaskuntien jäsenten vapaaehtoisvoimin ammattimaisen valvonnan pääosin puuttuessa. Useissa koskikohteissa, etenkin Nurmijärven Myllykoskella ja Hyvinkään alueen koskilla kalastuksenvalvontaa ei ollut lainkaan. Etenkin näiden alueiden virtapaikoilla kalastivat pääosin luvattomat heittokalastajat ja etenkin koskialueella kielletty syöttönginta oli yleistä.



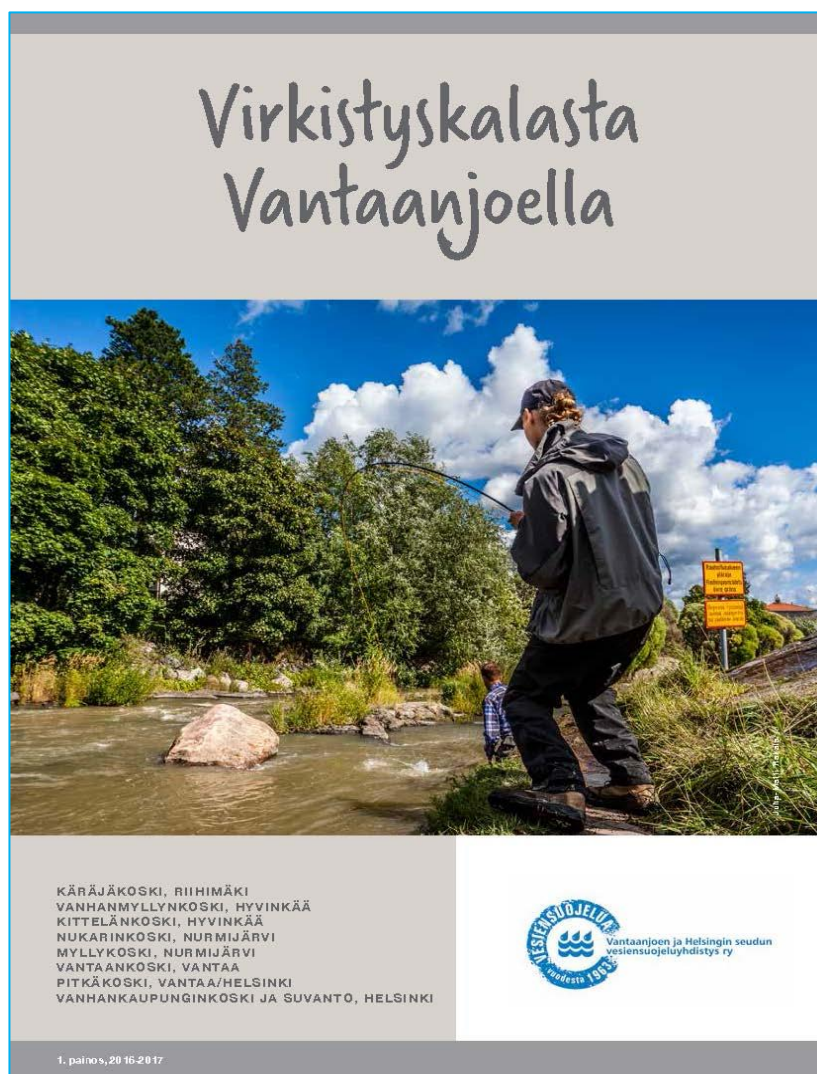
Kuva 10. Vantaanjoesta kerättyjä laittomia verkkoja, joihin on tarttunut meritaimenia.

Luvattoman kalastuksen kitkemiseksi jokitalkkarit kiersivät etenkin Vantaanjoen koskialueita vuosina 2014–2021 huhtikuun puolivälistä loka-marraskuun taitteeseen asti tarkastaen kaikkien vastaantulevien kalastajien kalastusluvut. Aktiivisinta kalastuksenvalvonta oli kesä-syyskuussa, jolloin valvontakierroksia tehtiin vähintään kahdesti viikossa niin, että kaikki koskikohteet oli käyty läpi kerran viikossa. Syksyllä kalastajien lukumäärien vähetessä valvontaa keskitettiin lohikalajien nousu- ja kuturauhan kannalta tärkeimpiin kohteisiin, kuten tunnetuille kutualueille, kalateille ja padoille. Syksyn kierroksilla havaittiin useampaan otteeseen laitonta verkkokalastusta, joka kohdistui Vantaanjokeen nouseviin meritaimeniin (kuva 10).

Varsinaisen valvonnan tueksi Jokitalkkari-hankkeessa kehitettiin yhdessä vesialueen omistajien kanssa yhteisiä kalastussääntöjä, laadittiin yhtenäiset kyltitykset jokivarren ja merkittävimpien järvien rannoille, sekä laadittiin ja ylläpidettiin kalapaikoista ja niiden säännöistä kertova *Virkistyskalasta Vantaanjoella* verkko- ja paperiesite (kuva 11).

Lisäksi jokitalkkarit rakensivat yhdessä maanomistajien ja osakaskuntien kanssa Vantaanjoen rannalle onkipaikat Hyvinkäällä, Riihimäellä ja Nurmijärvellä. Onkipaikat toimivat järjestettyjen onkitapahtumien lisäksi paikkana, jonne koskialueen laittomat mato-onkijat pystytään ohjaamaan. Näin etenkin nuorien kalastajien kalastusintoa ei tarvitse latistaa vaan ohjata kalastus vain asianmukaiselle alueelle.

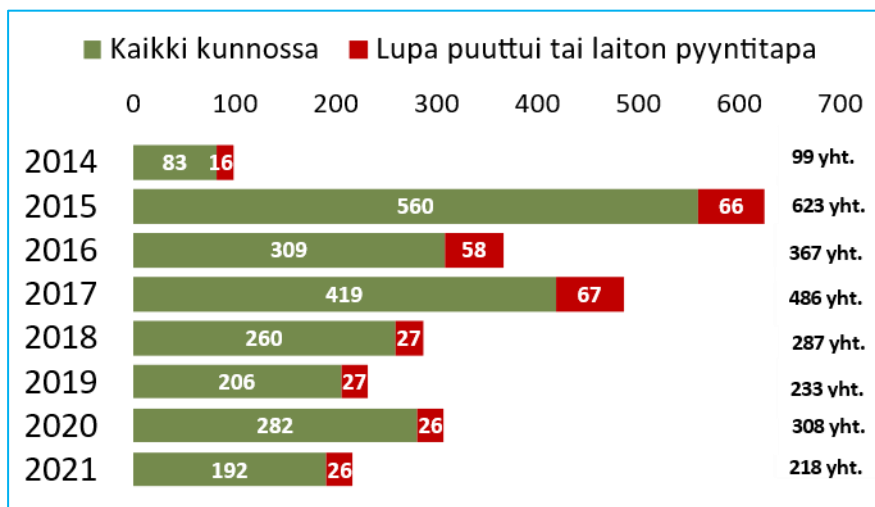
Vuosien 2014–2021 välillä jokitalkkarit ovat toimineet valtuutettuina kalastuksentralvojin Vantaanjoen vesistöalueella. Tänä aikana jokitalkkarit ovat tarkastaneet yhteensä 2 621 kalastuslupaa vapaa-ajankalastajilta ja näistä luvat olivat kunnossa 2 311 kertaa (kuva 12). Jokitalkkarin kalastuksentralvonnan huippuvuosi oli tarkastettujen lupien määrässä mitattuna vuosi 2015, kun lupia tarkastettiin 623 kpl:tta, joista 560 oli kunnossa.



Kuva 11. Virkistyskalasta Vantaanjoella esitteen kansi.

Jokitalkkaritoiminnan tuloksena Vantaanjoen vesistöalueen kalastuksentralvonta on tehostunut ja muuttunut huomattavasti ammattimaisempaan suuntaan. Vuoden 2021 jälkeen jokitalkkari

ei ole enää tehnyt kalastuksenvalvontaa, koska kalatalousalueet alkoivat rahoittamaan alueensa omaa valvontaa, eikä jokitalkkarien valvonnalle ole enää ollut rahoitusta.



Kuva 12. Jokitalkkarien tarkistamat kalastusluvut vuosina 2014–2021.

6 Melontareittien ylläpito ja jokivarren yleisilmeestä huolehtiminen

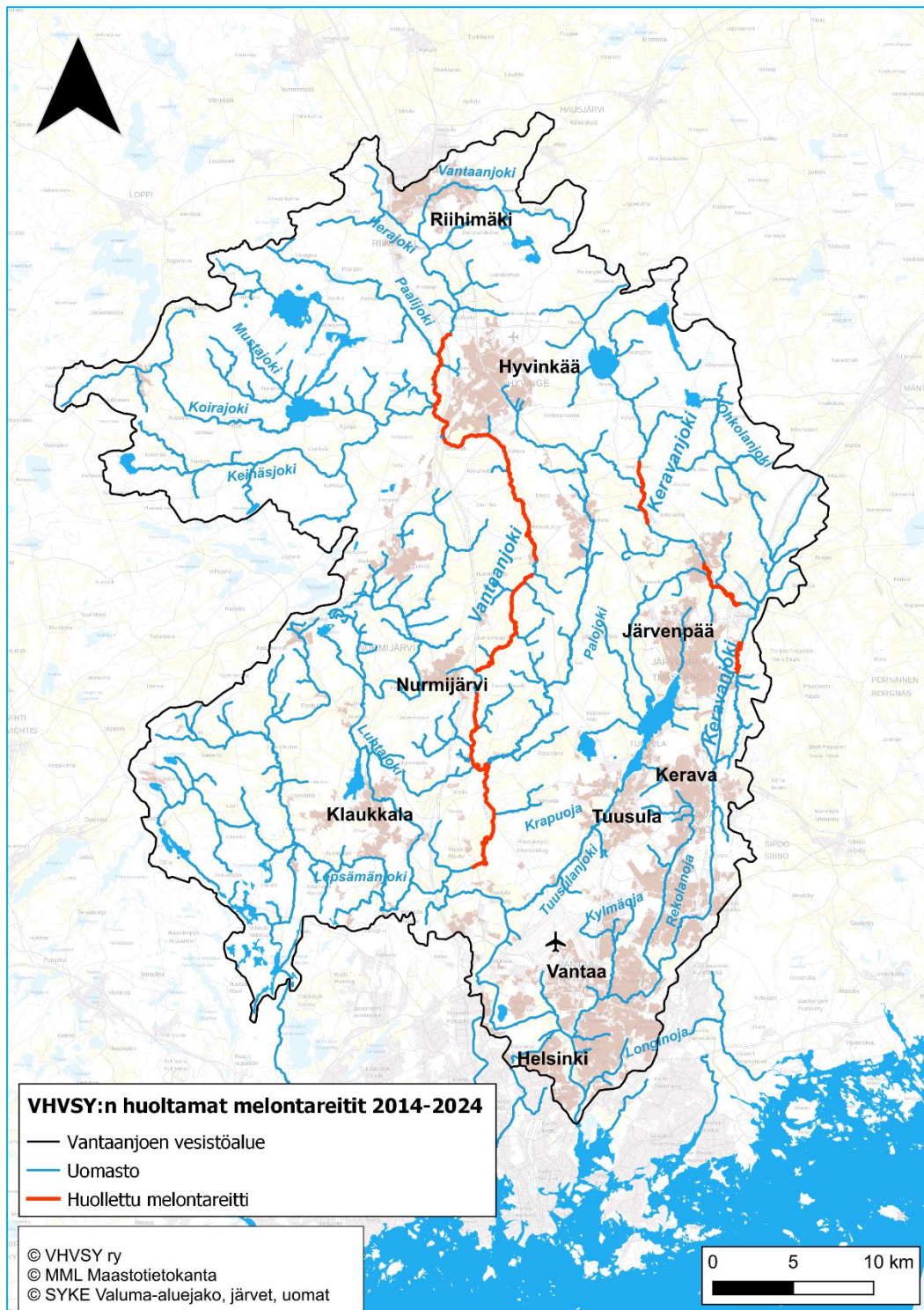
6.1 Melontareittien ylläpito

Jokitalkkarit ovat ylläpitäneet vuodesta 2014 lähtien Vantaanjoen ja Keravanjoen melontareittejä. Melontareitit löytyvät VHVSY:n laatimista *Virkisty Vantaanjoella* ja *Virkisty Keravanjoella* esitteistä ja yhdistyksen verkkosivuilta (<https://www.vhvsy.fi/sivut/melonta>). Melontareittien lähtö- ja päätepisteet on merkitty yhdistyksen toimesta maastoon puisilla tunnuksilla. Tunnukset ovat tarkistettu ja vaihdettu vuosina 2014 ja 2024. Kymmenessä vuodessa huonoon kuntoon menneiden tunnusten tolpat tai niiden kyltitykset uusittiin tai siirrettiin tarpeen mukaan sopivammille paikoille (kuva 13).



Kuva 13. Melontareitin merkintöjen vaihtamista Ridasjärvellä vuonna 2024 (oik.) ja loppuvuodesta 2013 (vas.)

Käytännössä melontareittien ylläpitotyö tarkoittaa sitä, että reitti melotaan läpi ja samalla kerätään roskia reittien varsilta joesta ja rannoilta sekä raivataan kaatuneita puita ja uoman päälle kasvaneita pensaita sahalla, oksasaksilla, kirveellä ja vesurilla. Kasvillisuutta raivattaessa pyritään minimoimaan ympäristöön kohdistuvat haitat, jotta veteen kaatuneita puita ja lahoavaa puumateriaalia ei poisteta turhaan. Puumateriaali luo jokiuomassa monimuotoisuutta ja elinympäristöjä sekä tarjoaa ravintoa ja suoja-aiikkoja erilaisille eliöille. Hajoava puuainne vaikuttaa myös ravinteiden kiertoon jokiekosysteemeissä.



Kuva 14. Jokitalkkarien vuosina 2014–2024 huollamat melontareitit.

Kymmenen vuoden aikana jokitalkkarit ovat käyneet läpi yhteensä 158,8 kilometriä melontareittejä (kuva 14). Reittejä, joita on käyty huoltamassa, on yhteensä 11 ja huollettujen reittien yhteenlaskettu pituus on 61,4 kilometriä. Huollettujen reittien lisäksi vesistön alaosa on hyvin melottavissa Vantaan ja Helsingin kaupunkien alueella, sillä uoman leveyden vuoksi alueella ei ole tarvetta aukoa reittiä kaatuneiden puiden takia.

6.2 Roskienkeruu ja jokivarren yleisilmeestä huolehtiminen

Roskien keruuta tehdään osana kaikkea maastossa tapahtuvaa toimintaa, kuten kalastuksenvalvontaa, maastoinventointeja, kalataloudellisia kunnostuksia ja melontareittien kunnossapitotyötä (kuva 15). Lisäksi jokitalkkarit keräävät roskaa erillisten roskienkeruutempauksien yhteydessä.

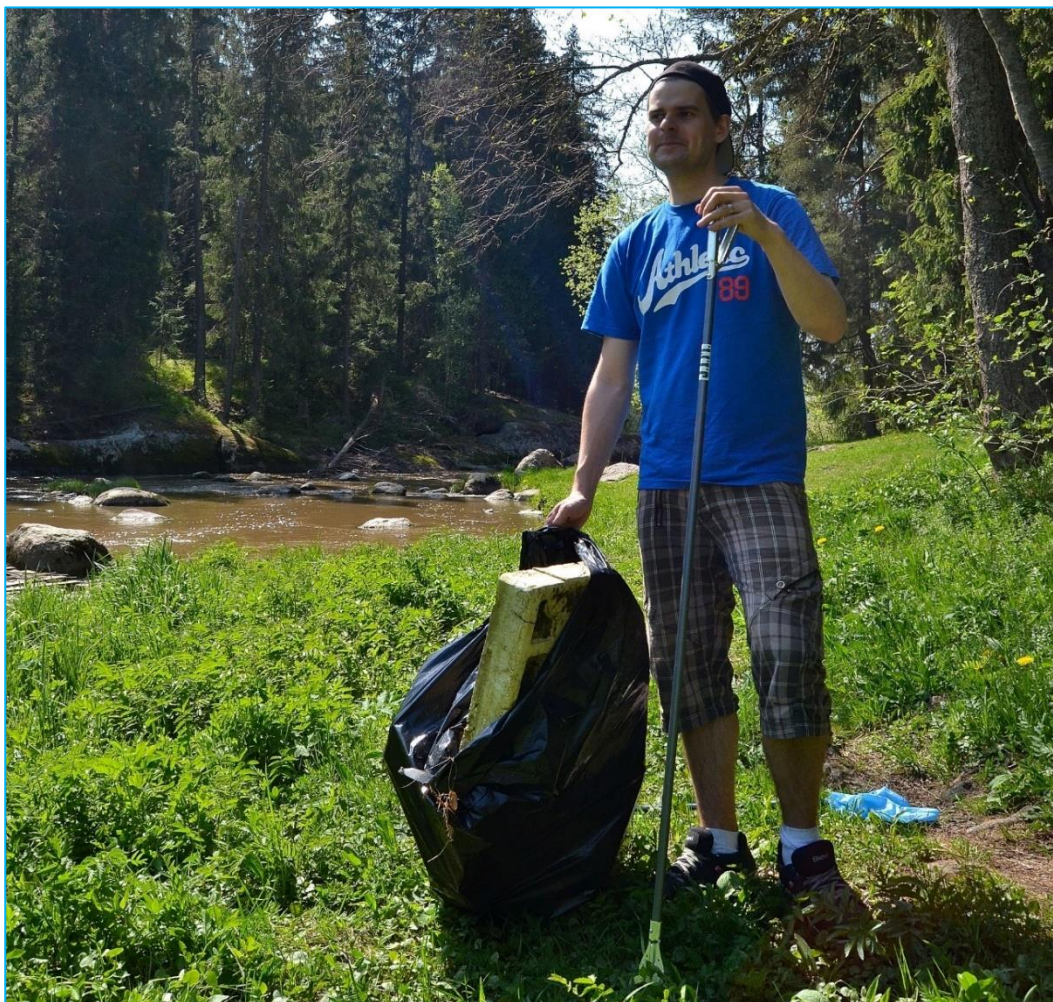
Vuosina 2014–2016 jokitalkkarit osallistuivat *Siisti biitsi* -tapahtumaan siivoamalla Keravanjoen Kirkonkylänkoskella ja Matarinkoskella sekä Rekolanojalla Vantaalla (kuva 16). Vuonna 2016 siivottiin suuria määriä roskaa pois Keravanjoen Matarinkoskella ja Krakanojalla osana Vantaan kaupungin purojen ja jokien teemavuotta. Roskaongelmista on tiedotettu sosiaalisessa mediassa, jonka kautta kansalaisia on myös innostettu roskien keruuseen. Kesällä 2020 järjestettiin VHVSY:n Facebook-tilin kautta kilpailu, johon ihmiset osallistuivat jakamalla kuvia keräämistään roskista.



Kuva 15. Melontareittien varsilta löytyy monenlaista roskaa ja jätettä Vantaanjoelta ja Keravanjoelta.

Jokitalkkarit ovat siivonneet yhdessä Nurmijärven Rotary ry:n jäsenten kanssa Myllykosken ja Nukarinkosken rantoja liki vuosittain. Vuonna 2023 VHVSY sai Suomen Rotareilta 60-vuotissyntymäpäivälahjaksi siivoustalkoopäivän, joka toteutui Nurmijärven Myllykoskella vuonna 2024. Siivoustalkoisiin osallistui Nurmijärven ja lähialueiden rotareita yhdessä jokitalkkarin ja VHVSY:n työntekijöiden kanssa.

Jokitalkkarit ovat toteuttaneet myös omia siivoustempauksiaan kohteissa, jotka ovat tyypillisesti pahasti roskaantuneita, vaikeasti saavutettavissa ja sellaisia, joiden siivoaminen vaatii joki uomassa kahlaamista. Usein tämänkaltaiset kohteet on havaittu inventointien yhteydessä. Onneksi näiden kohteiden siivoamisen jälkeen alue pysyy usein pitkään siistinä, koska roskat ovat tyypillisesti kertyneet usean vuosikymmenen aikana. Esimerkiksi vuonna 2019 jokitalkkarit siivosivat Luhtajoen Kuhakosken putouksen ympäristön ja Röykän Myllypuron uomaa ympäröivää metsää. Vuonna 2024 jokitalkkarit siivosivat Tuusulan Jokelassa Työväentalonkoskella ja Kellokosken patoaltaan ala- ja yläpuolella.



Kuva 16. Siisti Biitsi -hankkeen talkoot Matarinkoskella vuonna 2015.

Kalastusenvilvontakierrosten ja niiden yhteydessä tapahtuneen roskien keruun loputtua jokitalkkarit alkoivat kiertämään jokivartta varta vasten tarkoitetuilla roskakierroksilla vuonna 2024. Roskakierroksilla kerätään luonnossa liikkujien ja kalastajien jäljiltä jääneitä roskia joesta ja

rantapenkereiltä. Roskakierroksia toteutettiin Vantaanjoen ja Keravanjoen kalastuspaikoille, sillä esimerkiksi Vantaanjoella suosituimmat kalastus- ja virkistyspaikat roskaantuvat herkästi. Roskien keruun lisäksi jokitalkkarit ovat puhdistaneet ja huoltaneet töhrittyjä luontopolku- ja kalapaikkatauluja.

Suurista roskamääristä tai muista sellaisista ongelmista, joita jokitalkkarit eivät ole kyenneet hoitamaan yksin, on aina ilmoitettu asianmukaisille viranomaisille ja kunnan alueiden ylläpidosta huolehtiville tahoille. Esimerkiksi vuosina 2019–2024 jokitalkkarit ovat tehneet ilmoituksia ympäristöviranomaisille, vesilainvalvojille ja metsäkeskukselle laittomista kaatopaikoista, säännötelyyn liittyvistä häiriöistä, laittomista padoista ja purovarsien avohakkuista (kuva 17). Suurien roskamäärien toimittamisesta on sovittu aina kyseisen kunnan työntekijöiden, kuten kunnan puutarhurin kanssa.



Kuva 17. Virtavesi-inventoinnin myötä löydettiin Matkunojan varressa maahan haudattua maatalousjätettä, josta jokitalkkarit ilmoittivat Keski-Uudenmaan ympäristökeskukseen vuonna 2020 (vas.). Rekolanojan varressa havaittiin maastossa kotitalousjätettä, mistä ilmoitettiin Vantaan ympäristökeskukseen vuonna 2024 (oik.).

7 Opetus- ja valistustoiminta

7.1 Onki- ja pilkkipäivät

Jokitalkkarien opetus- ja valistustoiminta on keskittynyt koululaisten onki- ja pilkkitapahtumien järjestämiseen. Onki- ja pilkkipäivien tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten oman lähiympäristön tuntemusta, auttaa rakentamaan merkityksellistä luontosuhdetta ja herättää kiinnostus lähiympäristöä ja luontoharrastuksia kohtaan. Onkipäivillä lapsille kerrotaan kalojen biologiasta, kalastusharrastuksesta, vastuullisesta kalastamisesta ja roskattomasta retkeilystä, ja lapset pääsevät itse kokeilemaan kalastamista. Päivä maastossa on ollut oppilaille usein ikimuistoinen ja moni pääsee ensimmäistä kertaa onkimaan tai pilkkimään.

Vuonna 2014 järjestettiin ensimmäiset onkitapahtumat osana *Life – Keidas* -hanketta, johon yhdistys osallistui yhdessä Helsingin yliopiston kanssa (kuva 18). Vuonna 2014 valmistui Hyvinkään Pilliniemen onkipaikka ja ensimmäiset onkipäivät uudella onkipaikalla pidettiin vuonna 2015. Onkipaikkoja on rakentunut sittemmin myös Nurmijärvellä Kissanojalle ja Riihimäellä Bad Segerbergin puistoon.

Vuodesta 2015 lähtien jokitalkkarit ovat järjestäneet omat vuosittaiset onkitapahtumansa Vantaanjoen varrella, pois lukien vuonna 2020, jolloin koronapandemia esti onkitapahtumien järjestämisen. Onkitapahtumia varten jokitalkkarit ovat yhteydessä jokivarren kouluihin keväällä ja sopivat kullekin luokalle oman ajankohtansa. Onkipäivät järjestetään lukuvuoden lopussa toukokuussa.

Onkipäivät ovat erittäin kysytyjä ja kehuttuja tapahtumia niin oppilaiden kuin opettajienkin mielestä: onkipäivien elämyksellisyydestä ja toiminnallisuudesta saadaan joka vuosi hyvää palautetta. Myös VHVS:n sidosryhmät ovat vuosien varrella kiitelleet tätä toimintaa. Suuren kysynnän ja hyvän palautteen vuoksi toimintaa laajennettiin talvella 2022 järjestämällä pilkkitapahtumia, jotta entistä useampi koulu pääsisi mukaan toimintaan.

Kymmenen vuoden aikana jokitalkkarit ovat pilkkittäneet tai ongittaneet yhteensä yli 2 000 lasta tai nuorta. Vuonna 2024 ongittiin tai pilkitettiin ennätysmäärä koululaisia (yli 450 hlöä). Ongintaa ja pilkkimistä on järjestetty vuosien varrella Hyvinkäällä, Nurmijärvellä, Tuusulassa, Järvenpäässä, Riihimäellä ja Vihdissä.

Kalastustapahtumat, kuten muukin jokitalkkarien toiminta nojautuu tiiviiseen yhteistyöverkoston ja kumppaneihin, jotka ovat mahdollistaneet kalastuspäivien järjestämisen koululaisille. Ilman apujoukkoja jokitalkkarit eivät voisi ongittaa yhtä suuria oppilasryhmiä ja järjestää yhtä kokonaisvaltaista ympäristöön, vesistöihin ja kalastukseen liittyvää ympäristökasvatustoimintaa.



Kuva 18. Jokitalkkarit kertomassa kaloista Nummelan kosteikolla osana *Life Keidas*-hankkeen leirikoulua.

7.2 Muut valistustoimet ja virkistyskäytön edistäminen

Jokitalkkari-hankkeessa toteutettiin vuonna 2016 Virkistyskalasta Vantaanjoella -kalapaikkaesite, jossa kerrotaan Vantaanjoen kalastusmahdollisuuksista, esitellään erityiskalastuskohteita, vuonna 2016 voimaantulleen kalastuslainsäädännön sisältöä sekä eri osakaskuntien sääntöjä ja luvanmyyntipaikkoja. Esitteen tavoitteena on toimia kalastajan infopakettina, josta löytyy kalastuskohteiden ajantasaiset säännöt. Esitteen avulla tapahtuva tiedotus kalastukseen liittyvistä luvista ja rajoituksista on tukenut myös hankkeessa tehtävää kalastuksenvalvontaa. Esite rahoitettiin lukuisten yhteistyökumppanien avulla ja esitteestä on sekä painettu että sähköinen versio.

Jokitalkkari merkinnyt luonnonsuojelualueita maastoon vuonna 2014 ja huoltanut luontopolkuja mm. Riihimäellä ja Nurmijärvellä. Nurmijärvellä on kunnostettu polkurakenteita syksyllä 2015 ja osallistuttu samalla luontopolun uuden ilmeen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Vuonna 2020 jokitalkkarit laativat tekstit Haukkavuoren luonnonsuojelualan Keravanjokea, meritaimenta ja saukkoa koskeviin tauluihin yhdessä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa. Jokitalkkarit uusivat Riihimäellä Kärjäkosken ja Hirvijärven luontopolkujen kyltit 2016–2017. Kärjäkosken kylttejä on päivitetty uudemman kerran vuonna 2022.

Jokitalkkarit ovat laatineet yhteistyössä Vantaanjoen kalatalousalueen ja paikallisten osakaskuntien kanssa Vantaanjoelle kalastusopasteet, joissa kerrotaan paikalliset luvanmyyntipaikat ja kalastussäännöt. Kalastusopasteet on päivitetty vuosina 2016–2017 ja vuonna 2024 (kuva 19).



Kuva 19. Jokitalkkari-hankkeessa toteutettu kalapaikkataulu Nukarinkosken rannalla.

Jokitalkkari on useimmiten osallistunut osana yhdistyksen muuta toimintaa valtakunnalliseen Itämeripäivään. Itämeripäivänä on perinteisesti tarjottu mahdollisuus onkimiseen Vanhankaupunginkosken suvannossa. Vuonna 2024 järjestettiin ongintaa myös Keravalla Uuden ajan rakentamisen festivaaleilla Keravanjoella. Jokitalkkarit ovat järjestäneet myös lukuisia sähkökoekalastukseen, virtavesikunnostamiseen ja yleiseen kalastoiheeseen liittyviä tapahtumia ja maastoesitelmää eri ikäisille koululaisille, opiskelijoille ja yhteistyökumppaneille.

Jokitalkkarien toimintaa ja sen tuloksia on esitelty muun muassa Vantaanjoki-neuvottelukunnan ja VHVS:n hallituksen kokouksissa, Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistyksen vuosikokouksessa, erilaisissa kyläyhdistysten ja ympäristöjärjestöjen kokouksissa, Vesiensuojeluyhdistysten keskusliiton koulutuspäivillä ja monessa muussa tilaisuudessa. Mediassa jokitalkkarit ovat esiintyneet aikakauslehdissä, paikallislehdissä, televisiossa, paikallisradiossa ja sosiaalisen median kanavilla.

8 Tutkimushankkeet ja toimeksiannot

Jokitalkkaritoimintaan on kuulunut myös maastossa tehtävien käytännön töiden lisäksi kala-aiheiset tutkimushankkeet, joihin on haettu avustusta erikseen. Lisäksi yksittäisiä toimeksiantoja ovat olleet muun muassa kuntien pyynnöstä tehtävät sähkökoekalastukset ja virtavesi-inventoinnit osana kuntien kaavoitustyötä. Suurin yksittäinen toimeksianto on ollut Vantaanjoen kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen.



Kuva 20. Jokitalkkarien toteuttamia kalastotutkimuksia eri vuosina. Vasen yläkulma: Radiokalojen seuranta Nukarinkoskella 2020 osana Vantaanjoen NOUSU-hanketta. Oikea yläkulma: Hauenpoikasten etsintää Tuusulanjärvellä vuonna 2016 osana Tuusulanjärven hauenpoikastutkimusta. Vasen alakulma: Kalanäytteen käsittelyä vuonna 2017 osana Tuusulanjärven hoitokalastuksen näytteenottoa. Oikea alakulma: Mätisyliinterien etsintää Koiransuolenojasta 2020 osana Vantaanjoen kipsihankkeen vaikutukset kalastoon hanketta.

Tutkimushankkeita on työstyetty kenttäkaudella osin rinnakkain jokitalkkaritoiminnan kanssa, mutta etenkin kenttäkauden ulkopuolella talvella. Tutkimusaiheet ovat vaihdelleet Tuusulanjärven hauenpoikasista, taimenen mädin selviytymisestä ja maanläjitysalueiden kalastovaikutuksista aina Vantaanjoen vesistön ankeriaskannan tutkimiseen (kuva 20). Tutkimuksista

toistaiseksi suurin on ollut Vantaanjoen NOUSU -hanke, jossa kolmen vuoden ajan tutkittiin jokeen nousevien taimenien, lohien ja siikojen liikkumista Vanhankaupunginkosken alueella ja ylempänä vesistössä.

Tutkimushankkeiden rahoitukseen ovat tyypillisesti osallistuneet Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalouspalvelut, paikalliset osakaskunnat ja kalatalousalueet sekä yhdistyksen jäsenistö hankeavustusten muodossa. Kaikista tutkimushankkeista on laadittu erilliset julkiset raportit, jotka ovat luettavissa yhdistyksen kotisivuilla www.vhvsy.fi. Alla listaus jokitalkkarien kaikista tutkimushankkeista vuosilta 2014–2024.

- Tuusulanjärven hoitokalastussaaliin näytteenotto 2014–2016
- Tuusulanjoen rakennettujen tulvatasanteiden kunnon tarkistus 2014
- Tuusulanjärven hauenpoikastutkimus 2016
- Taimenen mädinhaudontakoe Tuusulanjoella ja Vuohikkaanojalla 2017–2018. Sivo-
nen, O. ja Leinonen, V. 2018. VHVSY Raportti 18/2018.
- Vantaanjoen kipsihankkeen vaikutukset kalastoon. Hyrsky, M. VHVSY Julkaisu
81/2020.
- Maanlajitusalueiden vaikutukset vesiin sekä haittoja ehkäisevät kalataloudelliset
kunnostukset. Loppuraportti. Kivimäki, A.-L., Clergeaud, J. ja Tolvanen, O. VHVSY Jul-
kaisu 88/2021.
- Taimenen poikastuotantopotentiaali ja taimenkannan tila Vantaanjoen vesistöissä.
Tolvanen, O. ja Hyrsky, M. VHVSY Julkaisu 86/2020.
- Taimenen ja siian nousuvaellusselvitys Vantaanjoella, Vantaanjoen NOUSU-hanke
2020–2023. Loppuraportti 2023. Karppinen, P., Tolvanen, O. ja Hyrsky, M. VHVSY
Julkaisu 94/2023.
- Vantaanjoen ankeriasselvitys 2023. Tolvanen, O. ja Helminen, J. VHVSY Raportti
23/2023.
- Sahajärven verkkokoekalastus 2024. Halonen, A. VHVSY Raportti 27/2024.

9 Viestintä ja julkaisutoiminta

Jokitalkkareille perustettiin oma Instagram-tili (@jokitalkkarit) vuonna 2022, jolloin aloitettiin aiempaa tehokkaampi sosiaalisen median viestintä jokitalkkaritoiminnasta. Jokitalkkarien omalle tilille julkaistaan kuvamateriaalia ja videoita maastosta ja kerrotaan ajankohtaisista töistä. Vuonna 2024 somejulkaisuiden teemana oli kymmenen vuoden aikaiset saavutukset, joista tehtiin tuloskoosteita. Sosiaalisen median viestintää tehdään myös VHVSY:n Facebook-tilin kautta ja jokitalkkarien Instagram-tilin sisältöä linkitetään myös yhdistyksen @vantaanjoenhelmi Instagram-tilin syötteeseen.

Ennen Instagramia toiminnasta on tiedotettu VHVSY:n sosiaalisen median ja uutiskirjeiden sekä perinteisen median kautta. Painettua viestintää on julkaistu vuosien varrella useissa eri kanavissa. Jokitalkkarista on ollut lukuisia lehtijuttuja mm. Aamupostissa, Keski-Uusimaa -lehdessä ja Vantaan Sanomissa. Lisäksi asiantuntija- ja harrastelehdissä, mm. Aquarius, Erä- ja Kalastuslehti, on julkaistu juttuja jokitalkkarista. Televisiossa jokitalkkari on näkynyt YLE Uusimaan paikallisuutisissa ja aamuradiossa YLE Suomi Hämeessä.

VHVSY:n nettisivuilta löytyy jokitalkkaritoiminnan perustiedot ja jokitalkkarien yhteystiedot. Yhdistys julkaisee nettisivuillaan myös blogikirjoituksia, joissa on vuosien varrella ollut myös jokitalkkarien kirjoituksia. Nettisivuilla on luettavissa myös kaikki jokitalkkarien laatimat raportit ja julkaisut, joita on vuosien aikana valmistunut yhteensä 42 kappaletta.

Tulevaisuudessa jokitalkkaritoiminnan tunnettavuutta pyritään lisäämään tuottamalla aiheitta koskevaa videosisältöä yhdessä tunnettujen viestintäkanavien ja julkisuuden henkilöiden kanssa.

10 Jokitalkkaritoiminnan merkitys ja tulevaisuudennäkymät

Jokitalkkaritoiminta on vakiintunut ja tärkeä osa VHVSY:n nykyistä toimintaa. Jokitalkkarin ja sitä myöden kalatalousasiantuntijan palkkaaminen vakinaiseksi työntekijäksi on avannut mahdollisuuden toteuttaa kalastotutkimuksia ja kalakantojen tilaa edistäviä toimenpiteitä, kuten kalataloudellisia kunnostuksia. Tutkimusten lisäksi kalatalousasiantuntijan osaamista on hyödynnetty VHVSY:n antamissa lausunnoissa niin yksittäisiin ympäristölupahakemuksiin kuin laajempiin kokonaisuuksiin, kuten vesienhoidon toimenpideohjelmien sisältöihin.

Kymmenen vuoden aikana uutta tutkimustietoa on syntynyt niin Tuusulanjärven hauista ja kipsin levityksen vaikutuksista taimenen mädin kehitykseen kuin Vanhankaupunginkosken patoon ja Vantaanjoen ankeriaskantaan liittyen. Tulevaisuuden tutkimusaiheita jokitalkkareille ovat Vantaanjoen vesistön taimenten vaelluspoikasten eli smolttien lukumäärien seuraaminen, ilmastomuutoksen ja mahdollisten vieraslajien kuten kyttyrälohen vaikutus vesistön lohikalkantaan. Vesistön taimenkantaa on mahdollista tutkia tulevaisuudessa myös yhdistämällä kattava tutkimusohja matemaattisen kalakantamallin avulla.

Vantaanjoen vesistöä ja etenkin virtavesiä on kunnostettu mittavasti jo vuosikymmeniä viranomais- ja kansalaisjärjestöjen, kuten etenkin Virho ry:n voimin. Nämä toimet yhdessä sinnikkään taimenten istutustoiminnan kanssa ovat synnyttäneet nykyisen vahvan meritaimenkannan. Jokitalkkarien roolina on ollut seurata aiempien kunnostusten vaikutuksia ja niiden pysyvyyttä inventointien ja koekalastusten kautta. Meritaimenkannan vahvistuessa vesistön merilohikanta ei ole kehittynyt samalla tavalla. Jokitalkkarit suunnittelevat tulevaisuudessa kokeilevansa merilohikannan tuomista Vantaanjoen vesistöön käyttäen aiemmista yrityksistä poiketen Virosta tuotua istutuskantaa. Tämä yhdessä vesistön alaosan suurien koskien kunnostamisen kanssa toivotavasti puhalttaa uutta elämää Vantaanjoen harvalukuiseen lohikantaan.

Viimeisen neljän vuoden aikana jokitalkkarit ovat alkaneet kunnostaa vesistön niitä osia, jotka eivät ole heikon vedenlaadun vuoksi kelvanneet aiemmille toimijoille kunnostettavaksi. Tällaisia alueita ovat Nurmijärven Myllykoski, Tuusulanjoki ja Keravanjoen alaosan kosket. Syynä näiden alueiden kunnostamiseen on ollut se, että inventointien yhteydessä havaituista selkeistä puutteista huolimatta esimerkiksi kutusoraikoissa on silti havaittu taimenen poikasia. Ilman jokitalkkarien tekemiä taustaselvityksiä ja VHVSY:n jäsenistön hankeavustuksia ei näitä alueita olisi todennäköisesti kunnostettu vielä vuosikymmeniin, jos lainkaan.

Tulevaisuudessa jokitalkkarit voivat olla mukana toteuttamassa aiempaa kokonaisvaltaisempia kunnostushankkeita, joissa esimerkiksi ennallistetaan kokonaisia puroja ja soita sekä poistetaan vaellusesteitä, kuten patoja. Kokonaisvaltaiset kunnostushankkeet toimivat samalla myös mahdollisuutena tuoda alueen ihmisiä mukaan toimintaan. Esimerkiksi Longinoja on upea osoitus kaupunkiasukkaiden sitoutumisesta lähiluontoon. Vastaavia ilmiöitä voisi syntyä tulevaisuudessa esimerkiksi Vantaan puroilla. Kunnostushankkeisiin on myös mahdollista sisällyttää ympäristökasvatusta ja jopa kunnostamista koskevaa opetusta yhdessä esim. Helsingin yliopiston tai HYRIA opiston kanssa. Tämä laajentaisi jokitalkkarien ympäristökasvatustoimintaa merkittävästi.

Kuluneen kymmenen vuoden aikana jokitalkkarit ovat edistäneet Vantaanjoen vesistön virkistyskäyttöä, vapaa-ajan kalastamisen edellytyksiä ja jokivarren siisteyttä merkittävästi. Vuonna 2014 jokitalkkarin aloittaessa Vantaanjoen kalastuskohteilla oli suuria puutteita kalastusvalvonnassa ja kalastusmahdollisuuksista ja -säännöistä kertovaa informaatiota oli vaikea löytää. Monilla kohteilla kalastuslupia ei ostettu käytännössä lainkaan ja koskialueella kalastettiin pääosin laittomin välinein.

Vuonna 2014 jokitalkkarit alkoivat työpareina toteuttaa koko Vantaanjoen kattavia kalastusvalvontakierroksia, joita jatkettiin vuoteen 2021 asti. Jokitalkkarit olivat vesistön ensimmäiset ammattimaiset kalastusvalvojat, muun valvonnan ollessa vapaaehtoisuuden varassa. Jokitalkkarit olivat myös ensimmäisinä ottamassa käyttöön sähköisen valvontatyökalun, joka mahdollisti rikosilmoitusten lähettämisen maastosta suoraan poliisille. Säännöllisen valvonnan ansiosta salakalastus väheni monella alueella. Kaikkein tärkeintä on ollut, että kalastajat saivat näkyvät kasvot VHVSY:n toiminnalle ja Vantaanjoen virkistyskäytön kehittämiseksi, ja näin ollen tutun tahon, jolta kysyä kalastukseen liittyvistä asioista.

Valvonnan tueksi jokitalkkarit laativat yhdessä osakaskuntien ja kalatalousalueen kanssa jokien ja järvien rannoille kalastuksesta kertovat taulut ja sähköisen kalapaikkaesitteen, jotta kalastussäännöt ja lupa-asiat olisivat kalastajien saatavilla helposti. Taulujen ja esitteen avulla kalavesien hallinnalle saatiin selkeä yhtenäinen yleisilme, joka itsessään kertoo ammattimaisesta otteesta joen virkistyskäytön kehittämisessä. Kalastuksen valvonta päättyi vuoteen 2021 kalatalousalueen uuden hallituksen päätettyä lopettaa VHVSY:n tekemän valvonnan rahoittamisen. Sittemmin myös kalapaikkaesite on poistunut käytöstä rahoituksen puuttuessa.

Ulkoilmalajit, kuten retkeily, melonta ja vapakalastus, ovat kasvattaneet suosiotaan voimakkaasti viime vuosina ja kasvu jatkuu tulevaisuudessakin. Vantaanjoen vesistö on koko Suomen väkimmäinen aluetta, joten suureen kysyntään voitaisiin jatkossa vastata laatimalla koko Vantaanjoen vesistöä koskeva virkistyskäyttöportaali, josta kansalaiset löytäisivät sekä kalastuslupia ja sääntöihin että melontaan ja retkeilyyn liittyvät tiedot helposti.

Jokitalkkarien tekemä virtavesi-inventointiaineisto on laajuudeltaan poikkeuksellinen. Tietävästi mistään muusta Suomen vesistöistä ei ole tehty yhtä kattavaa kalastollista maastokartoitusta kuin Vantaanjoen vesistöistä on tehty. Inventointikäynnit eri toimijoiden kunnostamilla, kunnostamattomilla ja liki luonnontilaisilla koskipaikoilla ovat opettaneet jokitalkkareita itseään, miten virtavesien kunnostamista pitäisi tehdä jatkossa. Inventointityö on luonnollisesti tehnyt jokitalkkareista oman vesistönsä asiantuntijoita ja syventänyt koko VHVSY:n paikallistuntemusta entisestään. Vaikka inventoinneissa on keskitytty lohikaloihin, tulevaisuudessa aineistoa voidaan käyttää aiempaa laajempien valuma-alueiden kunnostushankkeiden ja vaelluskalakantojen seurannan pohjana.

Inventointien myötä on käynyt myös selväksi, että VHVSY:n jokitalkkarit eivät yksin kykene ratkaisemaan kaikkia paikallistason ongelmia, kuten vieraslajien leviämistä ja vesistöjen roskaantumista. Vantaan kaupunki lähti ratkomaan omia paikallistason ongelmia jo vuonna 2016 palkkaamalla omat ”pikku talkkarit” eli purotalkkarit. Purotalkkarit ovat sittemmin joka kesä siivonneet, kunnostaneet ja hävittäneet vieraslajeja Vantaan purojen varsilla. Purotalkkaritoiminta on ollut äärimmäisen positiivista ja VHVSY onkin alkanut edistämään purotalkkaritoiminnan laajentamista myös muihin kuntiin. Kesäksi 2025 on tavoitteena saada ainakin yksi uusi pari talkkareita hoitamaan Keski-Uudenmaan puroja. Vesistön muut kunnat toivottavasti seuraavat perässä.

Purotalkkari toiminnan toivoisi leviävän koko maahan, etenkin kaikkiin suurempiin kaupunkeihin ja kuntiin.

Jokitalkkarit ovat tuottaneet paljon kalastotietoa sekä siivonneet ja kunnostaneet jokivartta, mutta suurin vaikutus on se, että talkkarit ovat toimineet yhteyshenkilöinä koko Vantaanjoen kala- ja virkistyskäyttöasioihin liittyen. Jokitalkkarin rooli sekä asiantuntijana että käytännön konkreettisenä maastotyöntekijänä on mahdollistanut luontevan yhteydenpidon eri toimijoiden, kuten viranomaisten, tutkijoiden, maanviljelijöiden ja koulujen opettajien välillä. Ei ole väliä, tarvitaanko apua kaatuneiden puiden hilaamisessa joesta tai kalakantojen tilan arvioimisessa, jokitalkkarit auttavat mielellään. Ja jos jokin asia ei onnistu, löytyy jokitalkkarien yhteistyöverkostosta useimmiten joku, joka voi auttaa.

Jokitalkkaritoiminnan keskiössä on aina ollut hyvä yhteistyöverkosto ja erittäin motivoitunut työporukka. Jokitalkkareilla on ollut etuoikeus saada työskennellä loistavien yhteistyökumppaneiden ja taitavien määräaikaisten työntekijöiden kanssa. Tämän ansiosta toiminta on jatkanut kehitystään koko kymmenen vuoden ajan.

Kiitos kaikille Vantaanjoen jokitalkkaritoiminnassa mukana olleille yhteistyökumppaneille ja työntekijöille kuluneesta kymmenestä vuodesta!

11 Viittaukset

Haro, E. 2022. VHVSY:n kalataloudelliset kunnostukset vuonna 2022. Raportti 24/2022.

Haro, E. ja Tolvanen, O. 2021. VHVSY:n kalataloudelliset kunnostukset vuonna 2021. Raportti 26/2021.

Hynninen, M., Haro, E., Hoppo, L. ja Halonen, V. 2024. Vantaanjoen yhteistarkkailu – Kalasto ja pohjaeläimet vuosina 2021–2023. Yhteenvetoraportti. Kala- ja vesijulkaisu nro 422. s: 81 s. + 14 liitettä.

Kivimäki, A.-L., Clergeaud, J. ja Tolvanen, O. 2021. Maanläjitysalueiden vaikutukset vesiin sekä haittoja ehkäisevät kalataloudelliset kunnostukset. Loppuraportti. Julkaisu 88/2021.

Leinonen, V. ja Tolvanen, O. 2017. Vaelluskalojen kutusoraikkojen inventointi ja huolto Vantaanjoella ja Keravanjoella vuosina 2014–2016. Raportti 2/2017.

Tolvanen, O. 2024. VHVSY:n kalataloudelliset kunnostukset vuonna 2024. Raportti 22/2024.

Tolvanen, O. 2023. VHVSY:n kalataloudelliset kunnostukset vuonna 2023. Raportti 21/2023.

Tolvanen, O. ja Hyrsky, M. 2020. Taimenen poikastuotantopotentiaali ja taimenkannan tila Vantaanjoen vesistöissä. Julkaisu 86/2020. 34 s. + liitteet.

12 VHVSY ry:n Jokitalkkari-raportit ja julkaisut

Jokitalkkaritoiminta

Raportti 25/2024. Jokitalkkari Vantaanjoelle 2024 – Kalataloudellisia toimia ja virkistyskäytön edistämistä. Lehto, R. ja Tolvanen, O. 9 s. + liite.

Raportti 25/2023. Jokitalkkari Vantaanjoelle 2023 – Kalataloudellisia toimia ja virkistyskäytön edistämistä. Lehto, R. ja Tolvanen, O. 10 s.

Raportti 3/2017. Jokitalkkari Vantaanjoelle -hanke. Loppuraportti. Leinonen, V.

Raportti 28/2015. Jokitalkkari-hanke 2014–2016, väliraportti 2015. Leinonen, V.

Leinonen, V. 2014. Jokitalkkari-hanke 2014–2016, väliraportti 2014.

Virtavesi-inventoinnit

Raportti 24/2024. Virtavesi-inventoinnit Vantaanjoen vesistössä vuonna 2024. Lehto, R. ja Tolvanen, O.

Raportti 18/2022. Virtavesi-inventoinnit Vantaanjoen vesistössä 2022. Haro, E. ja Kauppi, K.

Raportti 18/2020. Virtavesi-inventoinnit Vantaanjoen vesistössä vuosina 2019 ja 2020. Hyrsky, M., Tolvanen, O., Clergeaud, J. ja Suomi, I.-E.

Raportti 19/2017. Lohikalojen lisääntymisalueiden inventointi Vuohikkaanojalla ja Tuusulanjoella 2017. Sivonen, O. ja Leinonen, V.

Raportti 2/2017. Vaelluskalojen kutusoraikkojen inventointi ja huolto Vantaanjoella ja Keravanjoella vuosina 2014–2016. Leinonen, V. ja Tolvanen, O.

Raportti 24/2015. Viranomaiskunnostettujen kutusoraikkojen inventointi ja huolto Vantaanjoen pääuomassa 2014–2015. Leinonen, V.

Sähkökoekalastukset

Raportti 23/2024. VHVSY ry:n sähkökoekalastukset vuonna 2024. Lehto, R. ja Tolvanen, O. 24 s. + liite.

Raportti 22/2023. VHVSY ry:n sähkökoekalastukset vuonna 2023. Lehto, R. ja Tolvanen, O. 19 s. + liite.

Raportti 19/2022. VHVSY ry:n sähkökoekalastukset vuonna 2022. Haro, E.

Raportti 19/2021. VHVSY ry:n sähkökoekalastukset vuonna 2021. Tolvanen, O. ja Haro, E.

Raportti 21/2020. VHVSY ry:n sähkökoekalastukset vuonna 2020. Hyrsky, M. ja Tolvanen, O.

Raportti 24/2018. Jokitalkkari-hankkeen sähkökoekalastukset syksyllä 2018. Tolvanen, O.

Raportti 19/2019. VHVSY ry:n sähkökoekalastukset vuonna 2019. Tolvanen, O. ja Hyrsky, M.

Virtavesikunnostukset

Raportti 22/2024. VHVSY ry:n kalataloudelliset kunnostukset vuonna 2024. Tolvanen, O. 12 s.

Raportti 20/2024. Jokelan LUMOUS -hankkeen purokunnostussuunnitelma. Lehto, R., Tolvanen, O. ja Vahtera, H. 15 s.

Raportti 21/2023. VHVSY ry:n kalataloudelliset kunnostukset vuonna 2023. Tolvanen, O.

Raportti 20/2023. VHVSY:n kunnostukset Nurmijärven Tuhkurinojassa ja Koiransuolenojassa vuosina 2022–2023. Tolvanen, O. 10 s.

Raportti 24/2022. VHVSY ry:n kalataloudelliset kunnostukset vuonna 2022. Haro, E.

Raportti 20/2022. Keravanjoen alaosan koskien kalataloudellinen kunnostussuunnitelma. Tolvanen, O.

Raportti 26/2021. VHVSY ry:n kalataloudelliset kunnostukset vuonna 2021. Haro, E. ja Tolvanen, O.

Raportti 17/2021. Koiransuolenojan kivisillan virtapaikan kalataloudellinen korjaus. Tolvanen, O. ja Haro, E.

Raportti 22/2019. Riihimäen alueen kutusoraikkojen huollot ja sähkökoekalastus vuonna 2019. Tolvanen, O.

Raportti 17/2019. Tuusulanjoen jokipuiston täydennyskunnostussuunnitelma. Tolvanen, O. ja Hyrsky, M.

Raportti 21/2018. Nurmijärven Myllykosken täydennyskunnostussuunnitelma. Sivonen, O., Tolvanen, O., Haro, E., Leinonen, V. ja Vahtera, H.

Tutkimushankkeet

Raportti 23/2023. Vantaanjoen ankeriasselvitys 2023. Tolvanen, O., Helminen, J. ja Sarres, K. 19 s.

Julkaisu 94/2023. Taimenen ja siian nousuvaellus selvitys Vantaanjoella, Vantaanjoen NOUSU -hanke – Loppuraportti 2023. Karppinen, P., Tolvanen, O. ja Hyrsky, M. 40 s.

Raportti 1/2022. Taimenen ja siian nousuvaellus selvitys Vantaanjoella – Väliraportti 2022. Tolvanen, O., Haro, E. ja Karppinen, P.

Raportti 10/2021. Taimenen ja siian nousuvaellus selvitys Vantaanjoella – Väliraportti 2021. Karppinen, P. ja Tolvanen, O.

Julkaisu 88/2021. Maanlajitusalueiden vaikutukset vesiin sekä haittoja ehkäisevät kalataloudelliset kunnostukset. Loppuraportti. Kivimäki, A.-L., Clergeaud, J. ja Tolvanen, O.

Julkaisu 86/2020. Taimenen poikastuotantopotentiaali ja taimenkannan tila Vantaanjoen vesistöissä. Tolvanen, O. ja Hyrsky, M.

Julkaisu 81/2020. Vantaanjoen kipsihankkeen vaikutukset kalastoon. Hyrsky, M.

Raportti 18/2018. Taimenen mädinseudontakoe Tuusulanjoella ja Vuohikkaanojalla 2017–2018. Sivonen, O. ja Leinonen, V.

Kalastuksenvalvonta

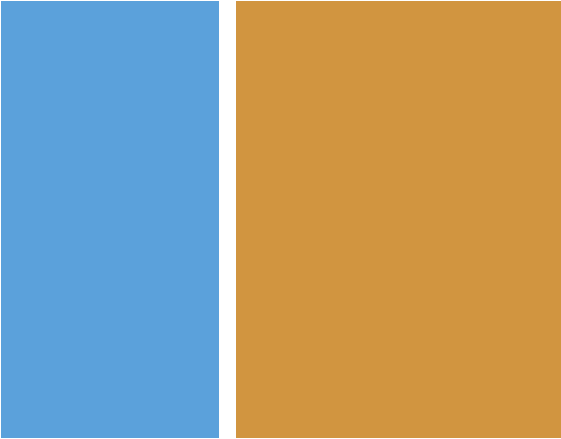
Raportti 22/2021. VHVSY ry:n kalastuksenvalvonta vuonna 2021. Haro, E.

Raportti 20/2020. VHVSY ry:n kalastuksenvalvonta vuonna 2020. Hyrsky, M. ja Tolvanen, O.

Raportti 21/2019. VHVSY ry:n kalastuksenvalvonta vuonna 2019. Tolvanen, O. ja Hyrsky, M.

Raportti 23/2018. Jokitalkkari-hankkeen kalastuksenvalvontaraportti 2018. Tolvanen, O.

Raportti 23/2017. Jokitalkkari-hankkeen kalastuksenvalvontaraportti 2017. Leinonen, V. ja Sivonen, O.



Jokitalkkari 2014–2024 – Kymmenen vuotta kalataloudellisia toimia ja virkistyskäytön edistämistä Vantaanjoella

Julkaisussa esitellään Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen jokitalkkarien toiminnasta kooste kymmenen ensimmäisen toimintavuoden ajalta.

Jokitalkkari-toimintaan on saatu hankeavustuksia mm. Varsinais-Suomen ELY-keskukselta ja yhdistyksen jäsenistöltä.